

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 16/2002 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi (lahjonnan torjuminen yksityisellä sektorilla)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 26 päivänä elokuuta 2002 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi (lahjonnan torjuminen yksityisellä sektorilla) (U 39/2002 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula, oikeusministeriö
- ylikomisario Matti Rinne, sisäasiainministeriö.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus puitepäätökseksi

Ehdotetulla puitepäätöksellä lähennetään jäsenvaltioiden rikoslainsäädäntöä, joka koskee lahjontaa yksityisellä sektorilla. Yksityissektorilla tapahtuva lahjuksen antaminen ja ottaminen sekä yllytys, avunanto ja yritys niihin olisi säädettävä rangaistavaksi. Ehdotuksessa on yhdistetty lahjonnasta yksityisellä sektorilla vuonna 1998 hyväksytyn yhteisen toiminnan säännöksiä. Puitepäätöksestä johtuvat velvoitteet eivät periaatteessa olisi pitemmälle meneviä kuin yhteisessä toiminnassa.

Jäsenvaltiot, jotka eivät vielä ole ratifioineet EU:n yleissopimusta sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, ja Euroopan neuvoston rikosoi-

keudellista yleissopimusta lahjonnasta, olisivat velvollisia tekemään sen vuoden kuluessa puitepäätöksen voimaantulosta.

Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että puitepäätöksessä tarkoitettu menettely voidaan langettaa enimmäisrangaistuksena vähintään 1—3 vuoden vankeusrangaistus.

Jäsenvaltioiden olisi mahdollistettava se, että erityisten olosuhteiden niin vaatiessa on mahdollista kieltää luonnolliselta henkilöltä, joka on tuomittu 2 ja 3 artiklassa tarkoitettu rikoksesta, väliaikaisesti liiketoiminnan harjoittaminen tai tietynmuotoisen liiketoiminnan harjoittaminen. Sen lisäksi jäsenvaltiot veloitettaisiin varmistamaan, että erityisten olosuhteiden niin vaatiessa on mahdollista kieltää luonnolliselta henkilöltä väliaikaisesti osakeyhtiön tai erityistä virallista suostumusta edellyttävän yhtiön perusta-

minen tai johtaminen taikka sen hallituksen jäsenenä oleminen.

Puitepäättösehdotus sisältää säädökset oikeushenkilön rangaistusvastuusta ja oikeushenkilöihin kohdistuvista seuraamuksista.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Tanskan ehdotukseen puitepäättökseksi yksityisen sekto-

rin lahjonnan torjumisesta. Oikeushenkilön vastuun ulottamista lahjoman ottamiseen valtioneuvosto pitää kuitenkin ongelmallisena. Esitetyssä muodossaan ehdotus voisi johtaa myös siihen epätarkoituksenmukaiseen järjestelyyn, että oikeushenkilöä rangaistaisiin siitä, että sen puolesta toimiva on rikollisella menettelyllä aiheuttanut sille taloudellista tai muuta vahinkoa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Korruptiolla on kansainvälistyvissä maailmassa rajat ylittäviä vaikutuksia esimerkiksi kansainvälisessä kaupassa. Se on ollut yksi syy lisääntyneeseen kansainväliseen yhteistyöhön korruption torjumiseksi. Esimerkkeinä kansainvälisestä yhteistyöstä voidaan mainita mm. Suomen ratifioimat OECD:n kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjuntaa koskeva yleissopimus (1997), lahjontaa koskeva Euroopan neuvoston rikosoikeudellinen yleissopimus (1998) sekä EU:n lahjonnan torjumista koskeva yleissopimus (1997) ja yhteinen toiminta lahjonnasta yksityisellä sektorilla (1998).

Puitepäättöksen yhtenä tavoitteena on nopeuttaa EU:n lainsäädännön voimaansaattamista, koska kaikki jäsenvaltiot eivät ole vielä saattaneet kansallisesti voimaan edellä mainittua yhteistä toimintaa. Valiokunta suhtautuu aikaisempien kannanottojensa mukaisesti myönteisesti puitepäättösehdotukseen.

Rikoslain elinkeinorikoksia koskevan 30 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään lahjomisesta ja lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa. Viimeksi mainittua pykälää on muutettu 1.10.2002 voimaan tulevalla lailla. Kummankaan rikoksen yritystä, kuten ei myöskään virkamiehen lahjomista tai lahjuksen ottamista virkamiehenä, ei ole erikseen säädetty rangaistavaksi, koska rikosten tunnusmerkitöt täyttyvät niin varhaisessa vaiheessa. Valiokunta katsoo, että puitepää-

töstä tulisi voida tulkita siten, että rikoslain nykyiset säännökset ovat riittävän kattavat.

Oikeushenkilö voidaan rikoslain 30 luvun 13 §:n mukaan tuomita yhteisösakkoon lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, mutta ei lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa. Puitepäättösehdotuksen mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuun pitää koskea molempia rikoksia sekä niihin yllyttämistä ja niiden avunantoa ja yritystä. Valtioneuvosto pitää oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa ongelmallisena, koska se voisi johtaa oikeushenkilön rankaisemiseen myös silloin, kun rikos on aiheuttanut sille vahinkoa. Valtioneuvoston kanta perustuu oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeviin voimassa oleviin rikoslain säännöksiin ja niitä koskevan hallituksen esityksen (HE 95/1993 vp) perusteluihin. Kanta vastaa myös niitä säännösehdotuksia, jotka sisältyvät eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi (HE 53/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan periaatteellisesti merkittäviä muutoksia oikeushenkilön rangaistusvastuuseen, mutta sitä ei ehdoteta laajennettavaksi koskemaan lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa. Esitystä myöhemmin käsitellessään valiokunta arvioi oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottuvuutta kansallisen lainsäädännön kannalta. Valiokunnalla ei ole tässä yhteydessä huomauttamista valtioneuvoston kantaan.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan rikoksen yritystä koskevin huomautuksin.

Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Kari Myllyniemi /kesk
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Veijo Puhjo /vas
	Leena-Kaisa Harkimo /kok	Tero Rönni /sd
	Erkki Kanerva /sd	Mauri Salo /kesk
	Toimi Kankaanniemi /kd	Timo Seppälä /kok
	Annika Lapintie /vas	Marja Tiura /kok
	Paula Lehtomäki /kesk	Harry Wallin /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.